

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA
MIGRACIJOS POLITIKOS IR LIETUVIŲ DIASPOROS ISTORIJA

Justina Jurgelevičiūtė

**VERŽLIOS LIETUVIŲ TAUTOS ESKIZAS PAGAL ALGIRDAŲ JULIŲ
GREIMĄ**

Referatas

Vadovas: prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius

Kaunas, 2011

TURINYS

Įvadas	3
Istorijos „šventinimo“ problemos	5
Lietuviškosios kultūros poreikiai	7
Kalbos reikšmė ir paskirtis	8
Išvados	10
Literatūros sąrašas	11

Įvadas

Lietuviško kelio beieškant, neužmirštinas - dar šiandien pritaikomas - yra semiotiko Algirdo Juliaus Greimo intelektualinis ir idėjinis paveldas. Jo pasisakymai tautiškumo kausimais XX a. vidury neišvengiamai likdavo mažumos pozicijoje, kadangi neatitikdavo ryškiausių lietuviybės šalininkų požiūrio. Tačiau Greimo galvosena anaipol nebuvo antipatriotinė, antitautinė ar antilietuviška. Iš tiesų autoriui pirmiausia rūpėjo žmogus, žmogaus laisvė ir žmogaus kultūra, o tautinės būsenos jam buvo aktualios tiek, kiek jos prisideda prie bendros pasaulio pažangos. Tačiau jis galvojo, kad kiekviena tauta yra pajėgi turėti svarbų indėlį, todėl ieškojo lietuviško kelio, galėjusio paraginti lietuvius tapti reikšmingais ne tik dėl pačio jų egzistavimo fakto ir ne tik patiems sau. Lietuviškumo suvokimas gali būti įvardijamas kaip šio darbo **problema**.

Temos aktualumas: samprotaudamas apie lietuvių tautą, A. J. Greimas dažniausiai turėdavo omeny kultūrą, o kitas sritis apčiuopdavo tik tiek, kiek jos galėjo prisidėti prie prielaidų sudarymo ją kurti. Fragmentiškas A. J. Greimo veržlios lietuvių tautos eskizas šiame darbe dar labiau susiaurinamas, išvengiant ekonominės srities vaizdavimo, kadangi autoriaus siūlomi ekonominės santvarkos sprendimai jau prarado aktualumą.¹ Šių dienų figūros iš A. J. Greimo galėtų nebent pasimokyti planavimo, strateginio ekonominio mąstymo ir investavimo į būsimo gerbūvio kūrimą. Nepaisant to, jog ekonominė bei politinė realybė per pusę amžiaus pasikeitė, nuo autoriaus galvojimų socialiniu ir kultūriniu aspektais negalima laikytis šalimais. A. J. Greimo idėjos adekvačios klausimams, kurie dar šiandien yra nesibaigiančių diskusijų objektai. Autorius neabejotinai turėtų ką pasakyti parlamentinėms grupėms, įsikibusioms lietuvių kalbos neliečiamumo ir verčiančioms piliečius keisti savus asmenvardžius,² taip pat kalbininkams, „tiražuojantiems“ naujus lietuviškus žodžius nelietuviškiems reiškiniams,³ menininkams, besiramstantiems tautiškais simboliais⁴ arba užsimojantiems „suvienyti“ tautą trispalve juosta.⁵ Šie

---

¹ Straipsnyje „Lietuviško kelio beieškant“, 1956 (*Iš arti ir iš toli. Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 317) A. J. Greimas svarsto ekonominės santvarkos pasirinkimo reikšmingumą. Jis atmeta liberalius principus ekonomikoje ir ragina verčiau teisingai padalinti tautos pajamas. Pasako jo, lietuvių tauta turėsianti tapti geografine Europos konteksto dalimi bei žengti racionalaus ūkinių aplinkybių išnaudojimo kryptimi. A. J. Greimo minima „lango į jūrą“ galimybė pildoma, o akcentuotas visuotinis lietuvių prisirišimas prie žemės ūkio nėra toks nepajudinamas, ir realybė pati prašosi alternatyvų.

² Seimas pasirinko saugoti lietuvių kalbą, o ne žmonių pavardes, <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/seimas-pasirinko-saugoti-lietuviu-kalba-o-ne-zmoniu-pavardes.d?id=30849935>, Žiūrėta [2011 05 26].

³ Kalbininkai „face control“ siūlo vadinti „nuožvalga“, <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/article.php?id=37991967>, Žiūrėta [2011 05 26].

⁴ Menininkų vizijose – į dangų pakilęs Vytis, <http://kauno.diena.lt/dienrastis/ivairenybes/menininku-vizijose-i-dangu-pakiles-vytis-328121>, Žiūrėta [2011 05 26].

⁵ Į trispalvę sieną mūrijamos paskutinės plytos, <http://www.veidas.lt/i-trispalve-siena-murijamos-paskutines-plytos>, Žiūrėta [2011 05 26].

ir kiti pavyzdžiai rodo, kad viešoji erdvė vis dar okupuota lietuvinimo akcijos, o A. J. Greimo požiūris į istoriją, kultūrą ir kalbą atrodo revoliucingas.

Autorius kritikavo bet kokius bandymus kurti lietuviškos kultūros metodus, todėl jo pačio tekstuose juntama tik aiški idėjinė kryptis, paprastai išvengiant konkretumo, detalumo. Dažnas autoriaus lietuviško kelio ieškojimas apsiriboja įspėjimais, ko reikėtų vengti. Lietuvių tautą jis laikė vienu iš europietiškos civilizacijos dalyvių ir ieškojo būdų, kaip šioji galėtų tapti pažangia bei konkurencinga bendram Europos kontekste. Taigi šio darbo **tikslas** yra perteikti A. J. Greimo pamąstymus apie lietuviškosios perspektyvos pasirinkimą, užtikrinsiantį lietuvių tautos klestėjimą bei pažangumą.

Darbo objektas ir tema: A. J. Greimo galvojimai apie veržlios lietuvių tautos perspektyvą.

Chronologinės darbo ribos: tikslios A. J. Greimo raštų gimimo datos ir todėl chronologinės jų ribos nėra aiškios, tačiau tų tekstų publikavimas telpa 1947- 1970 m. rėmuose.

Literatūros apžvalga: darbo pagrindą sudaro A. J. Greimo tekstai, parinkti iš A. J. Greimo straipsnių ir pasikalbėjimų literatūros bei kultūros temomis rinktinės *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis* (1991 m.). Kitų autorių A. J. Greimo tekstai tautiškumo klausimu analizuojami nebuvo.

Darbo metodai: siekiant atskleisti A. J. Greimo galvojimus apie pažangius lietuvių tautos pasirinkimus, tyrime naudotas aprašomasis-analitinis metodas.

VERŽLIOS LIETUVIŲ TAUTOS ESKIZAS PAGAL ALGIRDĄ JULIŲ GREIMĄ

Ieškant tautos klestėjimo sprendimų, A. J. Greimas ragina pirmiausia savyje atrasti kuo daugiau sąmoningumo. Anot jo, tautines vertybes ir vizijas reikia kurti konstruktyviai, racionalumu ieškant pažangių sprendimų, tuo tarpu jausmingumas bei sentimentalumas turėtų būti paliktas privačiam galvojimui. Racionalumo bei jausmingumo priešprieša susijusi su praeities ir ateities perspektyvomis. Šių kategorijų pagalba konstruojama visa lietuvių tautos panorama: „*Tauta – tai ne tik jos garbinga ir liūdna praeitis, ne tik dabarties neišskaitoma, dažnai nesuprantama mišrainė, kur neatskirsi niekšybių nuo žygdarbių; tauta – tai jos sukauptas energijos krūvis, jos atsisakymas priimti kolektyvinę mirtį, jos veržlumas gyventi.*“⁶

Istorijos „šventinimo“ problemos

Pažangios lietuvių tautos charakteris, pagal A. J. Greimą, turėtų būti neatsiejamas nuo pretenzijos žvelgti į ateitį, o ne sukiotis atgal. Modernios tautos istorijos kūrime neliktų vietos lygiomis pozicijomis sugyventi praeities ir ateities perspektyvoms. Tai reiškia, kad lietuvių tautos ir kultūros architektams tektų pasistengti, kad istorinė praeitis netaptų autoritetinė nūdienos medžiaga, nes net ir narsiausios praeities pergalės paskesnių dienų kontekste gali iliustruoti netrokštamą pavyzdį: „*XIX amžiaus pabaigos lietuvis kaimietis arba pirmos kartos iš kaimo išėjęs inteligentas, gydytojas, kunigas ar mokytojas sau pavyzdžiu ima Viduramžių kunigaikščius, o savo veiklos kelrodžiu, sakysim, Algirdo trunkymą kalaviju į Maskvos vartus.*“⁷ Iš kitos pusės, nuolatinis ir perdėtas praeities pergalė akcentavimas pats savaime yra užsiėmimas be rezultatų. Šiandienos žmogų jis gali paskatinti praeities pergalės prisiimt kaip savus nuopelnus, nesusimąstant, kad šis prie jų niekuo neprisidėjo. Praeities šlovinimas trukdo kritiškai žvelgti į save ir spręsti šiandienos problemas.

Dar daugiau: istorinės praeities aukštinimas, pasak A. J. Greimo, neleidžia išsilaisvinti nuo praeities įvykių šventumo ir apkrauna papildoma našta: „*Nes praeities didybė <...> gaubia dabartį savo milžinišku šešėliu ir slegia mažą nūdienį žmogų, versdama jį, be to dar, žengti į istoriją atatupsčia.*“⁸ Pasak Greimo, tautos praeitis nėra tiek svarbi, kad būtų leistina ja bent kiek užgožti ateities perspektyvą, o pati tauta savyje turi pakankamai išteklių kurti savo kultūrą ir jai nereikia

⁶ Greimas, A. J. Būti lietuviu. 1970. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 320.

⁷ Greimas, A. J. Istorijos vaizdai ir istorinė galvosena. 1953. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 332.

⁸ Ibid.

sukiotis į praeitį ir ieškoti ten užnugario. Galiausiai praeities garbinimo neatsisakymas išreiškia dabarties spragų kamšymą istoriniais laimėjimais ir todėl liudija tam tikrą tautos nepasirengimą kurti dabartį savarankiškai, be praeities globos: „*Ir praeities „nušventinimas“ visų pirma reiškia pasitikėjimą tautos subrendimu ir norą praeities vertybes iškeisti į ateities.*“⁹ Taigi, pasak autoriaus, ateitį prioritetu laikanti tauta negali savo ambicijos glostyti praeities laimėjimais. Praeities simbolių gražinimas į nūdienos kontekstą gali patvirtinti nebent tik praeities didingumą, bet tai nebus indėlis į ateitį. Buvusi istorija savaime neturtina būsimos istorijos. Užtuot saugojus praeitį, verta sąmoningai formuoti ateitį.

Tačiau reikėtų atskirti atgimstančios ir jau modernios tautos atvejus. A. J. Greimas neteigia, kad atgimstančiai tautai istorija tiek pat mažai svarbi kaip tautai, kurios atgimimas tapo jau sena istorine praeitimi. Priešingai – autorius jos suradimą aiškina kaip vieną efektyviausių įrankių verčiant miegančią tautą iš patalo: „*Basanavičiaus karta apsišviesdama padarė nepaprastą atradimą: ji surado Lietuvos istoriją <...> ir iš statiško sustingimo pakilusi tauta virto istoriška bendruomene: ėmė gyventi Istorijoje, kurti istoriją.*“¹⁰ Tačiau net ir pačios istorijos atradimas savaime nėra pakankama sąlyga prikelti tautą. Praeities atidengimas be socialinių ar kitokių permainų gali būti nuteistas iš anksto: „*žemaičių bajorų judėjimas ir gimė jau pasmerktas mirčiai, kad jis ir negalėjo lietuvių tautos prikelti, nes tautos atgimimas nebuvo tai vien tik savos istorijos atradimas, bet naujos socialinės klasės – iš baudžiavos išlaisvintų valstiečių, apsiginklavusių naujai atšveistais Vytautų ir Kęstučių šarvais, - išėjimas į istorijos forumą.*“¹¹ Taigi iš šlovingos ir turtingos istorijos akcentavimo galima tikėtis rezultato tik tuomet, kada socialinė tautos struktūra yra pilna, bet dar stipriai nejaučia savo tautinio identiteto, tačiau kada *būti lietuviu* yra kasdienė ir savaime suprantama būseną, istorijos šlovinimas tampa nebevaisingas, nes atitraukia dėmesį ir išteklius nuo ateities kūrimo.

---

⁹ Greimas, A. J. Istorijos vaizdai ir istorinė galvosena. 1953. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 332.

¹⁰ Ibid, 331.

¹¹ Ibid.

Lietuviškosios kultūros poreikiai

Kalbėdamas apie kultūrą, A. J. Greimas priešpastato paskirų individų rezultatų sintezę ir visiems bendrai kuriamas lietuviškos kultūros formules. Lietuviškoji kultūra, pasak jo, yra ne kas kita kaip individualių pasireiškimų, išsakytų literatūros, filosofijos, muzikos ir meno ženklais, sąjunga.¹² Ji yra vidinių individo pojūčių išsakymas, organiškas, neišmatuojamas pasireiškimas, negalintis būti numatytu ir todėl įsodintu į iš anksto nubrėžtą vagą: „*lietuviškoji kultūra yra rezultatas, kuriuo pasidžiaugsime, kai jį būsime pasiekę, o ne metodas, ne kelias, kuriuo reikia eiti, o juo labiau ne krapštukas mūsų tautinei ambicijai kutenti. Netikiu, kad ją galima sukurti <...> siuvant tautiškas kelnes*“.¹³ Lietuviškos kultūros metodų kūrimas, gręžiojantis į praeitį, garbinant lietuvių kultūros senumą ir kalbant apie neišsemiamus jos turtus, priveda ne prie gyvos kultūros kūrimo, bet prie liaudies akcentų atkartojimo, kultūros grimasos: „*mes puošėm juostų rėžiais Kauno pastatus, iš liaudies dainų rėžėm operas, patarlėm vertėm kalbėti savo romanų herojus ir Paryžiaus parodoj raginom pasaulį žavėtis mūsų smūtkeliais, kuriuos publika iš tiesų pripažino įdomiais, ne kiek nemenkesniais už Kongo negrų dievukus*“¹⁴ Metodiniai lietuviškos kultūros kelrodžiai – tautiniai simboliai, ženklai, liaudies kūrybos objektų demonstravimas – greičiau liudija ne unikalumą, ne potencialą, ne veržlumą ir ne vertę. Lietuviškų rūpintojėlių prilyginimas Kongo dievukams verčia galvoti, jog panašių liaudiškų „gėrybių“ turi kiekviena tauta ir bendram kontekste tai yra greičiau tik statistinis dydis, muziejinė kaimo kūryba, o ne vertingas, platesnes gretas dominantis meninis pasireiškimas.

A. J. Greimas ragina įvertinti savo pajėgumus ir sugebėti juos atlaikyti. Neįveikiamų tikslų užsibrėžimas ir tuo pačiu jau minėtų metodų kūrimas autoriaus diskutuojamas santykiyje su Rytų ir Vakarų kultūrų sintezės suradimu. Anot jo, yra per daug optimistiška tikėtis, kad galima numatyti būsimos sintezės projektą ir kad tokį užsimojimą aprėptų kultūrinius pakraščius ramstanti tauta: „*apie bet kokias sintezes kalbama paprastai tik istoriškai, tik po to, kai jos jau įvykę, o ne tada, kai pirmasis lietuviškas filosofas rašo pirmąją savo filosofinę knygą*“.¹⁵ Kalbėdamas apie tautos istoriją, A. J. Greimas negali atskirti jos socialinio, ekonominio bei kultūrinio vystymosi. Jeigu lietuvių tauta nori tapti lygiaverte Vakarų pasaulio konkurentė, kiekvieną sritį ji privalo paraleliai įdirbti, o jos įdirbimo būdą apgalvoti, pasirinkti sąmoningai. Užuoat naiviai svajojus, tautos tikslas yra

¹² Greimas, A. J. Istorijos vaizdai ir istorinė galvosena. 1953. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 332.

¹³ Greimas, A. J. Apie tautiškas kelnes ir sintetinius gaminius. 1947. *Iš arti ir iš toli. Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 330.

¹⁴ Ibid, p. 328.

¹⁵ Ibid, p. 329.

suprasti jos problemas ir galimybes. Tuo tarpu nepamatuoti lūkesčiai ir neracionalūs sprendimai yra tik dar viena patriotinė šildanti užgaida, kuri negali duoti jokių rezultatų, nes yra nepasiekiamas.

Tikrasis lietuviškosios kultūros iššūkis yra leisti pasireikšti organiškams, vidiniams, nepriklausomiems nuo „liaudies lobių“ pojūčiams ir mąstymams, kurie visi kartu ir sudarytų tautinę kultūrą. Autoriaus teigimu, kultūra pirmiausia susijusi su žmogumi, o ne tauta. Vidiniu savo pasauliu paskiri individai subrandina idėjas ar kūrinis, kurie, netaikant jokių bendrų vardiklių, patys išreiškia tautinę kultūrą: „*gerasis Dievulis, kuris paleido mus be kelnaičių lakstyti Šešupės ar Dubysos pakrantėmis ir su videlčiais gaudyti lietuviškus kubilus, jau pasirūpins, kad viskas, ką mes rašysim ar darysim, norėtume to ar nenorėtume, bus savaime lietuviška.*“¹⁶ Kad kultūra būtų gyva ir veržli, tautos užduotis yra sudaryti galimybes nevaržomam individų pasireiškimui, atsisakyti bet kokių sąlygų diktavimo bei metodų kūrimo. O kad individualūs pasireiškimai būtų saviti, Greimas metaforiškai siūlo tokias sąlygas sudaryti namuose, o ne leisti jas turėt svetur: „*Trąšos, jei jos iš svetimų kraštų pareina, žinoma, nekenkia, bet mėšlas <...> viso ko pagrindas.*“¹⁷ Taigi, kaip socialinėje, taip ir kultūrinėje srityje, kartojama ta pati schema: Greimas neneigia, jog praeitį reikia apmąstyti ir juo labiau pamiršti, tačiau demonstratyvus liaudies motyvų gražinimas į nūdienos kūrybą neretai gali būti suprantamas tik kaip kultūros negalios išraiška, nes tauta ne kuria, o tik primena gražią praeitį.

Nors A. J. Greimas skatina prioritetu laikyti ateities, o ne praeities istoriją, kuriant tautos pasakojimą, praeities šešėlis yra neišvengimas ir atsiliepia tautos kultūroje: „*Lietuviškosios kultūros kūrimas, jos ateitis yra mūsų istorijos supratimo sąlygoti. Nesgi kultūra nėra kas kita, kaip tik globalinis išsakymas <...> mūsų autentiškos, pilnutinės dabarties, giliai besimaudančios praeityje, įtvinkusios praeitimi...*“¹⁸ Anot autoriaus, istoriją žinoti būtina ir pravartu ją permąstyti, ji vienaip ar kitaip atsiliepia kalbamuoju metu, tačiau atskaitos taškas turėtų būti nūdienu ir jos poreikiai.

Kalbos reikšmė ir paskirtis

Praeities ir ateities perspektyvų priešprieša vyrauja ir mąstant apie kalbą. Anot Greimo, nereikėtų galvoti, kad kalbos archaiškumas turi nediskutuotiną svarbą pats savaime ir yra neginčijama nacionalinė vertybė, kurią privalu švarinti, gryninti ir kitaip saugoti jos „lietuviškumą“. Pats kalbos archaiškumas nėra produktyvus: „*Senumas, tradicijos yra gražūs dalykai. Tačiau tai*

---

¹⁶ Greimas, A. J. Apie tautiškas kelnes ir sintetinius gaminius. 1947. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 330.

¹⁷ *Ibid*, p. 329.

¹⁸ Greimas, A. J. Kuo daugiau sąmoningumo. 1958. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 323.

yra kapitalas, kuris neneša palūkanų. Tai jaunamartės pasoga, kuri, senųjų sukrauta, jaunosios kartos gali būti iššvaistyta ir prauliota.“¹⁹ Kalbos senumo ir turtingumo garbinimas yra užsiėmimas, kuris ne tik kad neturi investicijos į ateities kūrimą, bet ir gali kliudyti sąmoningai pakreipti tautos likimą pažangia linkme: „būdami per daug tikri jos turtingumu, mes galime praleisti progą atlikti joje kai kurias esmines pataisas, suteikti jos evoliucijai tokią kryptį, kuri padarytų ją precizišku ir lanksčiu įrankiu lietuviškosios civilizacijos formavimesi“.

Greimas siūlo atsisakyti betikslės patriotinės savimeilės ir verčiau žvelgti į kalbą liberaliai. Pasak jo, kalba nėra savaiminis tikslas, ji yra priemonė gyventi bei kurti ir kartu mus supančio pasaulio atspindys: „Vienos kurios visuomenės kalba yra savo rūšies superstruktūra, kone autonomiškai egzistuojas į žodžius įvilkta idėjų pasaulis, ryškiai reprezentuojas ir ją vartojančios visuomenės civilizacijos „kokybę“, ir savo ruožtu tarnaujās pagrindiniu įrankiu gilesniame pasaulio pažinimo <...> procese.“²⁰ Ji yra vienas iš faktorių, kuris parodo kaip preciziškai suprantame pasaulį ir kaip preciziškai jį kuriame, todėl būtina kalbą nuolat turtinti.

Kadangi lietuvių kalbos galimybės išreikšti sudėtingus pasaulio vaizdinius stipriai atsilieka nuo Vakarų Europos lotyniško tipo kalbų, lietuviškojo kelio užduotis turėtų būti lietuvių kalbos kultivavimas ir atvirumas skolinimams iš Vakarų Europos lobyno. Lietuvių kalba priklauso bendram europiniam kalbų lobynui, o terminų keliavimas per skirtingas tautas tam pačiam europiniam aruode, anot autoriaus, yra tik bendras ištakas turinčių žodynų turtinimas, jų tikslinimas, nieko bendro neturintis su lietuviškumo praradimu. Pati lietuvinimo kampanija ir nuolatinis lietuviškų žodžių „kalimas“ tautine prasme yra pats sau prieštaringas, kadangi viena iš šios akcijos aplinkybių yra anaipol nepatriotinė: „Negalima kalbėti apie lietuviškumą tada, kai kasdien skolinamasi iš bendro žmonijos lobyno ar iš atskirų tautų turtų, - daiktai, sąvokos, filosofinės sistemos, mokslinės teorijos – o tiktai prisegiojamos jiems dar blogai išverstos lietuviškos etiketės.“²¹

Viena svarbi terminų įsileidimo aplinkybė yra tiesioginis jų perėmimas. Iš vienos pusės, originalių sąvokų įsileidimas mokslinėje plotmėje leistų išsivaduoti nuo bet kokio emocinio vertinių atspalvio. Iš kitos pusės, tai leistų preciziškai išsiversti mokslinę Vakarų Europos literatūrą ir be reikalo neapsunkinti mūsų palikuonių, atsisakant papildomos tų pačių terminų dvejomis kalbomis mokymosi naštos, taigi netikslingos, neracionalios. Todėl, vardan praktinio kalbos pritaikymo, kalbininko rūpestis turėtų būti ne įsijausti į prižiūrėtojo vaidmenį, siekiant išlaikyti praeityje sukurtas normas, o daugiau atlikti patariamąją funkciją. Anot A. J. Greimo, kiekviena kalba evoliucionuoja, o kalbininko užduotis yra jos laipsnišką kitimą pakreipti taip, kad ji teigiamai

¹⁹ Greimas, A. J. Lietuvių kalbos senumas ir jaunatvė. 1949. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 343.

²⁰ Ibid, p. 347.

²¹ Ibid, p. 351.

atsilieptų lietuviškos dvasios ir kultūros ugdyme.²² Taigi šioje vietoje, atsižvelgiant į vis sudėtingesnę pasaulį, kalbininkas turėtų koncentruotis ne į praeities, o ateities kalbą.

Išvados

Neišvengiamas lietuvių tautos - jeigu šioji nori tapti veržlia, pažangia bei konkurencinga - pasirinkimas, anot A. J. Greimo, turėtų būti tautines vertybes pasirinkti racionaliai, atsisakant jausmingumo bei sentimentalumo. Modernios lietuvių tautos kontekste tai reiškia „nušventinti“ istoriją bei liaudies kultūrą, atsisakyti praeities saugojimo ją aukštinant ar sakralizuojant. Praeities relikvai turi likti knygoje ar muziejuose, o jų mitologizavimo atsisakymas grindžiamas šio užsiėmimo ne produktyvumu bei galima žala. Autorius praeities iškėlimą ir apeliaciją į senumą laiko betiksle tautine užgaida, kuri nepraturtina visuomenės jokiais ištekliais; praeities aukštinimas gali tapti nepavyzdiniu kelrodžiu istorijos kūrimo, gali papildomai įpareigoti, neleisti mąstyti kūrybiškai bei autonomiškai nuo praeities „lobių“ ir taip apsunkinti kritišką požiūrį į nūdienos poreikius.

Anot A. J. Greimo, tauta turi ne remtis istorija bei kultūra, o tai kurti; atspirtis tolimesnei istorijos raidai bei kūrybai turi būti dabartis, jos poreikiai bei problematika. Iš šios pozicijos išplaukia kritika liaudies motyvų perkėlimui į šiandienos kultūrą bei kaimo kūryba paremtam kultūros metodų kūrimui. Pagal autorių, tautos kultūra nėra nei liaudiškų motyvų perėmimas, nei ji gali būti numatyta, todėl bet kokie metodai iš anksto nuteisti nepasiteisinimui. Kultūra gimsta per laisvą paskiro individo galvojimą ir veiklą, o tautine ji tampa savaime. Todėl, norint, kad lietuvių tauta būtų veržli, įdomi, pažangi bei konkurencinga, reikia sudaryti sąlygas nevaržomam kiekvieno tautos individo kūrybiniam pasireiškimui. Tai reiškia, kad vertintina yra laisvė, galimybė pasirinkti, išsakyti vidinius galvojimus, atsisakant bet kokių sąlygų ar pavidalų diktavimo.

---

²² Greimas, A. J. Lietuvių kalbos senumas ir jaunatvė. 1947. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991. p. 348.

Literatūra

1. Greimas, A. J. Apie tautiškas kelnes ir sintetinius gaminius. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991.
2. Greimas, A. J. Būti lietuviu. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991.
3. Greimas, A. J. Istorijos vaizdai ir istorinė galvosena. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991.
4. Greimas, A. J. Kuo daugiau sąmoningumo. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991.
5. Greimas, A. J. Lietuviško kelio beieškant. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991.
6. Greimas, A. J. Lietuvių kalbos senumas ir jaunatvė. *Iš arti ir iš toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vaga: Vilnius, 1991.